

GEEN SPORT ZONDER SPELREGELS

drs. M.Vos
drs. J. Bos
dr. P. Renooy

Amsterdam, november 2003

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: 020 - 5315315
Fax: 020 - 6265199

1 CONCLUSIES EN SAMENVATTING

Bestuurders van sportverenigingen hebben te maken met een woud aan wet- en regelgeving waarmee zij bijna dagelijks te maken hebben. Bij een voorzichtige schatting gaat het in totaal om ruim meer dan honderdduizend uren werk per jaar. Nemen we een iets minder voorzichtige schatting, dan tellen we ruim een kwart miljoen uren. In die tijd houdt men zich vooral bezig met regels rond om de kantine, de accommodatie en zaken betreffende het werkgeverschap. Die regels worden steeds complexer en naleving steeds minder vrijblijvend. Des te opvallender is het daarom dat de sportvrijwilligers betrekkelijk weinig klagen over deze tijdrovende regelgeving. De meesten zien nut en noodzaak ervan in, verwijzend naar rampen zoals in Volendam of de gevaren van legionella. Het grootste probleem van de vrijwillige sportkaders is echter dat de wetten en regels ondertussen zodanig complex zijn geworden, dat het moeilijk is om van alles geïnformeerd te zijn. Zij vragen ondersteuning bij het op de hoogte gehouden worden van de regels en zijn zeer gebaat bij een coöperatieve houding van handhavers (politie en brandweer).

1.1 De bevindingen

Sportclubs draaien op vrijwilligers. Dat was vroeger zo en dat zal voorlopig ook niet snel veranderen. In Nederland houden zo'n 540.000 vrijwilligers zich bezig met activiteiten rond sportclubs. Slechts 1 op de 10 verenigingen draait zonder vrijwilligers.

Maar terwijl de afhankelijkheid van vrijwilligers blijft, verandert de wereld rondom de sportverenigingen. In de eerste plaats veranderen de (potentiële) leden. Met name jongeren van vandaag hebben een volstrekt ander tijdsbestedingspatroon dan vroeger. Kort gezegd “zapt” de jongere door het leven. Dat zappen wordt mogelijk gemaakt door een rijk aanbod van activiteiten om de tijd mee door te brengen: talloze tv-zenders, bioscopen, pretparken, de pc, de spelcomputer, individuele sporten zoals joggen of skaten et cetera. Aan sportverenigingen de taak om binnen dit geweld ook een passend vrijetijdsaanbod te doen aan de mogelijke leden. Dat vraagt de nodige creativiteit van de bestuurders, die vaak amateurs zijn. Een tweede ontwikkeling waar vrijwilligers binnen sportverenigingen zich mee geconfronteerd zien, is een steeds groter en complexer wordende bulk wet-en regelgeving. Gooide de terreinknecht vroeger ook wel eens het kroketje in het vet na de wedstrijd, nu is dat zonder een Verklaring Sociale Hygiëne niet meer toegestaan (opleidingskosten à Euro 250!). Het kennen en doorgronden van al de regels vraagt het nodige van het vrijwillige sportkader. Beide genoemde ontwikkelingen leiden tot een vorm van professionalisering van de sportvrijwilligers.

Er zijn drie groepen van wet- en regelgeving te onderscheiden waar sportverenigingen veel mee te maken krijgen, te weten allerlei regels rondom de kantine, wetten en regels betreffende de accommodatie en, in mindere mate, wet- en regelgeving rondom het werkgeverschap.

De kantine, hoewel vaak een belangrijke bron van inkomsten, is ook aanleiding voor veel zorgen van sportbestuurders. De genoemde Verklaring Sociale Hygiëne (VSH) bijvoorbeeld is vereist om in sportkantines alcohol te kunnen schenken. Daar is bovendien een drank- en horecaverunning voor nodig, die weer aangeeft dat alleen de VSH-bezitters of vrijwilligers die een instructie verantwoord alcoholgebruik (IVA) hebben gevolgd achter de bar mogen staan. Vertrekt één van die VSH-bezittende leden, dan moet weer opnieuw een vergunning worden aangevraagd. Je moet het allemaal maar weten, je moet het allemaal maar kunnen regelen en ook nog eens kunnen betalen. Een drank- en horecaverunning in een willekeurig Amsterdams stadsdeel bijvoorbeeld, komt op de somma van bijna 750 euro. Komt er een nieuwe VSH-er, dan kost de aanpassing weer eens ruim 200 euro. Daar moet je toch weer veel biertjes voor omzetten. Behalve de drank- en horecawet, is ook de warenwet van belang voor de exploitatie van kantines. Ook deze wet bevat weer vele ge- en verboden.

Sportbestuurders zien het nut van deze regels in en handelen meestal naar hun mogelijkheden. Dat betekent ook dat soms gekozen wordt voor het afstoten van een kantine of het beperken van het aanbod (geen alcohol).

De accommodatie, mits in eigendom van de vereniging, is een blijvend aandachtspunt. Zo dient het complex te voldoen aan diverse veiligheidseisen om aan aanmerking te komen voor een gebruiksvergunning. In veel gevallen wordt samen met de brandweer aan deze eisen gewerkt, wat tot bevredigende oplossingen leidt. Behalve de gebruiksvergunning staat ook de legionallabestrijding hoog op de agenda.

De derde groep wet- en regelgeving betreft aspecten van het werkgeverschap, variërend van het afdragen van belastingen en premies tot het zorgen voor goede arbeidsomstandigheden en aansluiting bij een arbodienst. Voor veel verenigingen is dit allemaal te veel van het goede en worden er pragmatische oplossingen gevonden, zoals het onderbrengen van de trainers bij de provinciale sportraad.

Het vrijwillige kader van de sportclubs is er maar druk mee. Maar, ze klagen betrekkelijk weinig. Geheel volgens de ethiek van de sport aanvaarden ze de spelregels. Maar er zijn natuurlijk wel wat pijnpunten. Zo ervaren sportverenigingen niet altijd even veel begrip bij de handhavende autoriteiten. Soms wordt rücksichtslos ingegrepen. Verenigingen vragen bij handhaving niet om een uitzonderingspositie, maar wel om enig begrip voor hun situatie. Een ander belangrijk punt is dat veel verenigingsbestuurders met moeite alle ontwikkelingen op de vele relevante terreinen van wet- en regelgeving kunnen volgen. Goede

informatievoorziening is van essentieel belang, willen de clubs binnen de kaders van de wet kunnen blijven functioneren.

En natuurlijk zijn er verschillen tussen verenigingen. Met name kleinere clubs hebben meer moeite met het naleven alle wetten en regels. Bij die clubs ontbreekt het eerder aan deskundig kader en zijn de financiële mogelijkheden om deskundigheid in te kopen beperkter. Er zijn ook verschillen tussen verschillende sporten. Een zwemvereniging heeft te maken met andere regels dan de damclub, terwijl er ook nog eens sprake is cultuurverschillen tussen sporten: bij sporten als voetbal en hockey is de kantine over het algemeen van groter belang dan bijvoorbeeld bij atletiekverenigingen.

Maar, ondanks de verschillen blijft de algehele conclusie gerechtvaardigd dat het vrijwillige sportkader loyaal en opgewekt vele duizenden uren stopt in het implementeren en naleven van wet- en regelgeving. Ze vragen alleen om ondersteuning in het vergaren van alle informatie en rekenen op een coöperatieve houding van de autoriteiten waar het gaat om de controle op naleving.

1.2 Verantwoording

De hier gepresenteerde bevindingen zijn afkomstig uit een kort onderzoek dat wij uitvoerden in najaar 2003. In lange interviews met een vrijwillige bestuurders van twaalf verschillende sportverenigingen is het thema wet- en regelgeving aan de orde geweest. Het betrof zogenaamde half open interviews. Daarin werkten we met een vaste itemlijst die er voor zorgde dat steeds dezelfde thema's besproken werden. Daarnaast lieten we de respondenten volop de ruimte zelf thema's aan te snijden.

De betrokken verenigingen waren van verschillende omvang, hadden te maken met verschillende wetten en regels (t.a.v. gebouwen bijvoorbeeld) en hadden hun thuisbasis in zowel de grote stad als kleinere gemeenten. Aanvullend is met een tweetal deskundigen van provinciale sportraden gesproken. Naast deze interviews is relevante literatuur bestudeerd en is een korte analyse gemaakt van bestaande statistisch data. Het resultaat pretendeert een goede indicatie te geven van de wijze waarop het vrijwillige sportkader omgaat met wet-en regelgeving.

2 WET- EN REGELGEVING: EEN OVERZICHT

Omdat sportverenigingen verschillende rollen hebben – zoals die van gebouwbeheerder, werkgever, horeca-ondernemer en evenementenorganisator - krijgen ze in de praktijk met veel wet- en regelgeving te maken. De zware belasting die deze wet- en regelgeving tot gevolg kan hebben voor met name de sportbestuurders, leidt op verschillende niveaus binnen de breedtesport tot veel discussie. Deze discussie speelt zich onder andere af in de pers, zo blijkt bijvoorbeeld uit recente artikelen in het VNG-magazine (september 2003) en in een speciaal themanummer van de *Sport en vrijwilligerskrant* van het NOC*NSF (februari 2003). Bovendien wordt er geregeld onderzoek uitgevoerd naar wet- en regelgeving in de sport. Zo heeft Diopter (het huidige Pim Mulierinstituut) in 2001 een onderzoek gepubliceerd naar de gevolgen van wet- en regelgeving voor vrijwilligers in de sport. Daarnaast voeren vooral de Provinciale sportraden met enige regelmaat verkenningen uit. Een voorbeeld daarvan is het in september 2003 verschenen rapport 'Sportaccommodaties en wet- en regelgeving', het verslag van een onderzoek dat Marcel Jongkind (student aan de Hogeschool Noteboom te Haarlem) heeft geschreven voor Sportservice Noord-Holland.

Voordat we in hoofdstuk 3 ingaan op de verhalen uit de praktijk, geven we in dit hoofdstuk een beknopt overzicht van de wet- en regelgeving die voor sportverenigingen relevant is. De wet- en regelgeving wordt hierbij geclusterd in drie aandachtsgebieden. Ten eerste wordt een overzicht gegeven van wet- en regelgeving die betrekking heeft op de accommodatie. Vervolgens komen wetten en regels aan bod die gericht zijn op de vereniging, het bestuur, het personeel en de vrijwilligers. Ten slotte wordt aandacht besteed aan wet- en regelgeving rond sportwedstrijden en evenementen.

2.1 De accommodatie

Het ligt voor de hand dat sportverenigingen die zelf eigenaar van een sportcomplex zijn met allerlei wet- en regelgeving te maken krijgen die uit dat bezit voortvloeien. Het gaat daarbij vooral om regelgeving rond de inrichting en het gebruik van de kantine en om regelgeving rond de opstallen. Overigens gelden veel van deze regels ook voor verenigingen die geen eigenaar maar pachter zijn. Een overzicht.

Bestemmingsplan, bouwvergunning

Plannen voor de realisatie van een nieuwe sportaccommodatie zullen moeten worden getoetst aan het gemeentelijke bestemmingsplan, en voor de bouw of verbouw van opstallen moet rekening worden gehouden met de regels van de Woningwet. Deze wet bepaalt onder meer

of een bouwvergunning nodig is. Als dat zo is, dan zal deze moeten worden aangevraagd bij de gemeente.

Aanvragen van bouwvergunningen van derden en voorgenomen wijzigingen van bestemmingsplannen kunnen een bedreiging vormen voor bestaande sportaccommodaties. Om die reden is het voor sportbestuurders zaak hiervan op de hoogte te blijven.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De OZB, geheven door de gemeente, bestaan uit twee belastingen: de gebruikersbelasting en de eigenarenbelasting. De omvang van het bedrag van de aanslag is gerelateerd aan de waarde die de onroerende zaak heeft.

Gebruiksvergunning

Om een sportaccommodatie te mogen gebruiken, is een gebruiksvergunning nodig. Deze wordt afgegeven door de gemeente, en heeft betrekking op de brandveiligheid van de gehele gebouwde accommodatie. Om een gebruiksvergunning te kunnen krijgen, moet de accommodatie voldoen aan normen voor vluchtroutes, brandwerendheid van gebruikte materialen, brandblusapparatuur et cetera. De gemeente is verantwoordelijk voor de handhaving van de vergunning, en laat controles over het algemeen uitvoeren door de brandweer.

Algemene plaatselijke verordening

Een algemene plaatselijke verordening (APV) is een verzameling van allerlei verschillende regels die binnen een gemeente gelden, zowel verboden als geboden. De APV wordt vastgesteld door de gemeenteraad, en over het algemeen gehandhaafd door de politie. De regels kunnen voor een sportvereniging te maken hebben met het houden van evenementen en toernooien, openingstijden van bijvoorbeeld de kantine enzovoort.

Legionella

Een belangrijk punt van aandacht voor sportverenigingen is de problematiek van de legionellabacterie. De eigenaar van de sportaccommodatie is verantwoordelijk voor het leidingnet. Hij moet informatie verstrekken over het gebruik, metingen verrichten naar de kwaliteit van het water en zorgdragen voor de kwaliteit van de leidingen. Voor sportaccommodaties geldt dat er uiterlijk 1 januari 2006 risicoanalyses moeten zijn gemaakt en – indien nodig - aanpassingen moeten zijn doorgevoerd.

Milieuwet

De Wet Milieubeheer en het Besluit horeca-, sport- en recreatie-inrichtingen milieubeheer regelen de omgang van sportverenigingen met hun (in)directe omgeving. Het gaat hierbij om zaken als lichthinder aan burens tijdens wedstrijden en trainingen, geluidsoverlast tijdens

evenementen en het verwerken van afval. Het merendeel van de verenigingen kan volstaan met melding in het kader van de AmvB Horeca, Sport- en Recreatieinrichtingen Milieubeheer. Sommige verenigingen echter moeten een vergunning aanvragen, zoals schietverenigingen en watersportverenigingen die een jachthaven exploiteren. Gemeente en politie handhaven de milieuregels.

Drank- en Horecawet

Sportverenigingen die een kantine beheren waar alcohol wordt geschonken, moeten voldoen aan de vergunningseisen van de Drank- en Horecawet. Zonder deze vergunning, uitgegeven door het college van burgemeester en wethouders, mag er geen alcohol worden geschonken. Sportverenigingen zijn verplicht bij het aanvragen van een vergunning een bestuursreglement vast te stellen. Om alcohol te mogen verkopen, moeten minimaal twee leidinggevenden van de vereniging over de Verklaring Sociale Hygiëne (VSH) beschikken. Volgens de Drank- en Horecawet moet in principe altijd een gediplomeerde medewerker aanwezig zijn in een bar waar alcohol wordt geschonken. Voor sportverenigingen is daarvoor een afzonderlijke regeling gemaakt. Als volgens het door de vereniging vastgestelde en door de gemeente goedgekeurde bestuursreglement alcoholhoudende dranken geschonken mogen worden, dient dat te gebeuren door een daartoe gekwalificeerde persoon. Dat kunnen de leidinggevenden zijn die in bezit zijn van een VSH en op de gemeentelijke vergunning in het kader van de Drank- en Horecawet staan vermeld, of barvrijwilligers die daartoe een instructie (IVA) hebben gevolgd. Gemeente en politie zijn belast met de handhaving.

Warenwet

De Warenwet verplicht elke onderneming waarin levensmiddelen worden bereid en doorverkocht, zich te houden aan een hygiëncode. Deze code is bedoeld om de voedselveiligheid te handhaven en een voedselbesmetting te voorkomen. Ook sportverenigingen dienen een dergelijke code te hebben.

Voor sportverenigingen heeft NOC*NSF een aparte 'Hygiëncode voor Sportkantines' ontwikkeld, die is goedgekeurd door het ministerie van VWS. Deze code is bedoeld voor sportkantines in eigen beheer van de sportvereniging, waar levensmiddelen worden doorverkocht met minimale bereiding en snelle doorgifte. De Keuringsdienst van Waren ziet toe op het juist hanteren van de hygiëncode. Sportkantines die verpacht zijn aan een zelfstandige horecaondernemer vallen niet onder deze code, maar moeten zich houden aan de Hygiëncode van het Bedrijfschap Horeca.

Tabakswet

De Tabakswet schrijft een rookverbod voor voor (gesubsidieerde) binnensportaccommodaties. Niet-gesubsidieerde (commerciële) sportinrichtingen en instellingen voor de buitensport hoeven niet rookvrij te zijn. Over de aanpak van het rookvrij

maken van buitensportaccommodaties heeft NOC*NSF overeenstemming met de overheid bereikt: hierbij zal worden vertrouwd op zelfregulering van de sportbonden en -verenigingen. Het hoofddoel is de realisatie van een rookvrije sportsector vanuit de gedachte dat roken en sport niet samengaan.

Reclame voor tabaksproducten is verboden, evenals de verkoop van tabakswaaren in gesubsidieerde sportaccommodaties. De keuringsdienst van waaren treedt op als handhavende instantie.

Buma/Stemra, Sena en Videma

Sportverenigingen gebruiken vaak muziek. Zo kan er in de kantine achtergrondmuziek worden gespeeld, zal er tijdens feestjes muziek worden gedraaid en kan bij bewegingslessen muziek worden gebruikt.

De regelgeving over het gebruik van muziek is erop gericht dat gebruikers van muziek rechten betalen die bestemd zijn voor artiesten, producenten, muzikanten, et cetera. De Buma/Stemra en SENA innen de gelden. De meeste sportbonden hebben collectieve afspraken met Buma/Stemra en Sena over de kosten en de inning daarvan. Als dat niet het geval is, is de vereniging zelf verantwoordelijk voor melding en betaling.

2.2 Vereniging en bestuur, personeel en vrijwilligers

Sportverenigingen bestaan bij de gratie van vrijwilligers. Niet alleen het bestuur van de verenigingen bestaat uit vrijwilligers, ook voor het grootste deel van de overige activiteiten zijn vrijwilligers verantwoordelijk. Het aantal betaalde personeelsleden is over het algemeen zeer beperkt.

Rechten en plichten van een vereniging

De meeste sportclubs hebben gekozen voor de rechtsvorm 'vereniging'. Binnen die rechtsvorm kan gekozen worden voor een vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid (waarbij de bestuursleden hoofdelijk aansprakelijk zijn) of voor een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid (waarbij de bestuursleden niet hoofdelijk aansprakelijk zijn).

De wet schrijft voor dat een vereniging statuten, een huishoudelijk reglement en een algemene vergadering moet hebben. Een bestuur van een vereniging kent in ieder geval een voorzitter, secretaris en penningmeester, tenzij de statuten anders bepalen. Verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid zijn verplicht zich in te schrijven in het handelsregister bij de Kamer van Koophandel.

Privacy-wetgeving

Als er sprake is van een geautomatiseerde of systematisch ingedeelde ledenadministratie, dan valt deze onder de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP). Op grond van de WBP is men verplicht om het doel van de ledenadministratie vast te leggen.

Reprorecht

Bedrijven en instellingen zijn verplicht jaarlijks een vergoeding te betalen voor het fotokopiëren uit bijvoorbeeld boeken, kranten, tijdschriften en soortgelijke uitgaven. Deze verplichting geldt ook voor sportverenigingen. Zonder betaling van de vergoeding is fotokopiëren uit deze werken niet toegestaan en pleegt men inbreuk op het auteursrecht van de makers hiervan. De Stichting Reprorecht is aangewezen om deze vergoedingen te innen.

Financiële administratie

De penningmeester van een sportvereniging krijgt te maken met regelgeving rond de financiële administratie. Zo moeten alle financiële stukken (op papier of digitaal) volgens de wet ten minste zeven jaar worden bewaard. In haar rol van werkgever krijgt de vereniging te maken met salarisadministratie. Zodra iemand bij de vereniging een arbeidsovereenkomst heeft, is de vereniging 'inhoudingsplichtig'.

Betaald personeel

De betaalde personeelsleden van een sportverenigingen zijn over het algemeen de trainers, maar ook andere personen, zoals terreinbeheerders of horecamedewerkers, kunnen in dienst zijn van een sportvereniging. Aan het werkgeverschap zijn diverse wettelijke bepalingen verbonden. Wanneer er sprake is van een arbeidsovereenkomst krijgt de werknemer arbeidsrechtelijke bescherming. Zo moet hij worden doorbetaald tijdens ziekte en vakantie en kan hij niet zomaar worden ontslagen. Ook is de Wet minimumloon van toepassing.

Behalve de arbeidsovereenkomst bestaat er ook een zogenaamde overeenkomst van opdracht. Dit is een overeenkomst waarbij de opdrachtnemer zich tegenover de opdrachtgever verplicht om buiten dienstbetrekking werkzaamheden te verrichten. Het verschil tussen beide is het ontbreken van de gezagsverhouding bij de overeenkomst van opdracht.

Uiteindelijk is het de werkelijke situatie die bepaalt of er wel of niet sprake is van een arbeidsovereenkomst. Als de belastingdienst het vermoeden heeft dat er sprake is van een arbeidsovereenkomst, dan is het aan de betrokken partijen om het tegendeel te bewijzen.

Naast werknemers in loondienst kan er sprake zijn van losse hulpen. Dit betreft meestal schoonmakers, bewakers, kaartjesverkopers, stewards et cetera, die worden gebruikt voor incidentele werkzaamheden. Zolang aan deze losse hulpen alleen de werkelijk gemaakte kosten worden vergoed, is er sprake van louter een onkostenvergoeding en is de vereniging niet inhoudingsplichtig. Zodra de vergoeding echter meer bedraagt dan de werkelijk en reëel gemaakte kosten, kan de belastingdienst – zonder dat de partijen het weten - beslissen dat er toch sprake is van een arbeidsovereenkomst.

Naast de hierboven beschreven wet- en regelgeving rond betaald personeel, krijgen sportverenigingen met medewerkers in dienstverband te maken met wet- en regelgeving rond ziekte, vakantie en schade, en met de wet flexibiliteit en zekerheid en de de wet minimumloon.

Arbowet

De Arbeidsomstandighedenwet is zowel van toepassing op medewerkers waarmee een arbeidsovereenkomst is afgesloten als op vrijwilligers.

Een sportvereniging is verplicht toe te zien op de veiligheid binnen haar organisatie. Zij dient de accommodatie waarin en de spullen waarmee de arbeid wordt verricht, zodanig in te richten en te onderhouden dat voorkomen wordt dat de werknemer, maar ook de vrijwilliger in zijn werk schade lijdt. Bovendien moet de vereniging de noodzakelijke maatregelen nemen en aanwijzingen geven. Daarnaast gaat de ARBO-wet in op de beschikbaarheid van een calamiteitenplan, de aanwezigheid van EHBO'ers, het gebruik van deugdelijke en veilige materialen, enzovoort. Welke veiligheidsmaatregelen een werkgever moet nemen, hangt af van het soort werk, de tak van sport en de soort vereniging.

Sportverenigingen zijn verplicht een risico-inventarisatie en evaluatie uit te voeren en een plan van aanpak op te stellen.

Vrijwilligers

Onder het begrip vrijwilliger wordt medewerkers verstaan die niet bij wijze van beroep arbeid verrichten voor een privaot- of publiekrechtelijk lichaam dat niet is onderworpen aan de heffing van vennootschapsbelasting, of voor een sportvereniging of sportstichting die niet aan de vennootschapsbelasting is onderworpen. De wet- en regelgeving rond vrijwilligers heeft vooral betrekking op de vrijwilligersvergoeding, de ARBO-wet (die in onverminderde mate geldig is voor vrijwilligers) en aansprakelijkheid.

Sportverenigingen kunnen hun vrijwilligers de werkelijk gemaakte onkosten vergoeden of hen belonen in de vorm van een wettelijk omschreven vrijwilligersvergoeding van maximaal 700 euro per jaar. Aan die vrijwilligersvergoeding is een aantal voorwaarden verbonden. Zo mag de vrijwilliger het werk niet verrichten uit hoofde van zijn beroep, mag hij het werk slechts doen voor één vereniging en mag de vereniging niet aan de vennootschapsbelasting zijn onderworpen. Indien het maximumbedrag dat wordt overschreden, is er sprake van een loondienstbetrekking en is de vereniging alsnog inhoudingsplichtig.

Als de vrijwilliger alleen een vergoeding ontvangt voor werkelijk gemaakte kosten, kan deze vergoeding onbelast en premievrij verstrekt worden. Krijgt de vrijwilliger daarnaast ook nog een andere vergoeding, dan tellen deze vergoedingen samen voor het vaststellen van de mogelijke overschrijding van het maximum bedrag van € 700 per jaar.

De vereniging die vrijwilligers inschakelt, is tegenover derden aansprakelijk voor hun gedragingen.

2.3 Extra inkomsten

Sportverenigingen zijn opgericht om sportieve activiteiten te organiseren. Wettelijke zaken die daarbij aan de orde kunnen komen, zijn veelal fiscaal van karakter. Zo zijn entreegelden en seizoenskaarten tot een bepaald bedrag vrijgesteld van BTW.

Naast het heffen van entreegeld bij wedstrijden kunnen verenigingen ook op andere manieren extra inkomsten verwerven. Het gaat hierbij vaak om sponsoring, reclameopbrengsten en kansspelen.

Sponsoring en reclameopbrengsten

Het totaal van inkomsten uit sponsering, entreegelden en reclamegelden is tot een bedrag van € 31.765 vrijgesteld van BTW. Daarbij moeten overigens de bijdragen in geld en in natura (zoals kleding) bij elkaar worden opgeteld. Als de vereniging boven dit bedrag uitkomt, is zij BTW verschuldigd over het gehele bedrag aan sponsorbijdragen.

Kansspelen

Sportverenigingen die een loterij of prijsvraag uitschrijven om de kas te spekken, kunnen te maken krijgen met kansspelbelasting.

Afhankelijk van het prijzenbedrag zal een vergunning voor kansspelen moeten worden aangevraagd bij het college van burgemeester en wethouders of bij de minister van Justitie. Een prijzenbedrag hoger dan € 4500 vereist vergunningverlening door de minister. Degene die de prijs uitlooft is inhoudingsplichtig.

3 WET- EN REGELGEVING: DE PRAKTIJK

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is een overzicht gegeven van wet- en regelgeving waarmee sportverenigingen te maken (kunnen) krijgen. De vraag is in hoeverre de verenigingen daadwerkelijk in aanraking komen met de beschreven wet- en regelgeving, en in hoeverre dit problemen oplevert. Ervaart men wet- en regelgeving in de praktijk als belemmerend? Vinden sportbestuurders dat ze een onevenredig groot deel van hun tijd kwijt zijn aan wet- en regelgeving? Neemt het aanbod van vrijwilligers af door toedoen van wet- en regelgeving? Om antwoord op deze en andere vragen te verkrijgen, is een twaalfstal gesprekken met sportbestuurders gevoerd. Daarnaast is gesproken met medewerkers van twee provinciale sportraden, en is een korte literatuurstudie uitgevoerd. In dit hoofdstuk geven we een korte omschrijving van de belangrijkste bevindingen.

3.2 Drie belangrijke aandachtsgebieden

Uit de door ons gevoerde gesprekken blijkt dat er drie gebieden binnen de wet- en regelgeving zijn die de meeste aandacht vragen: wet- en regelgeving betreffende de kantine, de accommodatie en – in mindere mate - het werkgeverschap. Hieronder volgt een overzicht.

3.2.1 Kantine

De wet- en regelgeving waar de door ons gesproken bestuurders het meest mee geconfronteerd worden, is die rond de kantine. De relevante wet- en regelgeving hierbij is de drank en horecawet, de warenwet en de gebruiksvergunning.

Drank- en Horecawet

De regelgeving van de drank- en horecawet leidt bij verschillende verenigingen uit onze steekproef tot problemen. Deze problemen hebben in de meeste gevallen te maken met de bezetting van de bar met bevoegd personeel.

Zo lukt het een tennisvereniging in Noord-Holland niet om voldoende vrijwilligers voor de bardienst te vinden die bereid zijn het diploma sociale hygiëne te gaan halen. Als alternatief kiest men ervoor om de lasten van de bardienst over alle 200 volwassen leden van de vereniging te verdelen, met als gevolg dat al die leden de instructie verantwoord alcoholgebruik moeten volgen. Een zowel financieel als organisatorisch voor de club bijna onmogelijke opgave.

Een bestuurslid van een kleine duikvereniging gaat er ten onrechte van uit dat alle barmedewerkers in het bezit moeten zijn van een Verklaring Sociale Hygiëne: 'Barvrijwilligers stellen zich meestal maar één seizoen beschikbaar, waardoor je elk jaar een stuk of 6 mensen naar de cursus zou moeten sturen. Dat wordt voor een kleine club als de onze (120 leden) wel erg kostbaar.' Gezien de kosten van het behalen van een VSH (de cursus sociale hygiëne kost 175 euro; de examenkosten bedragen 68 euro) een begrijpelijk standpunt, maar de bestuurder is niet op de hoogte van de regel dat voor barvrijwilligers in sportkantines een instructie (IVA) voldoende is. Het continuïteitsprobleem is dus eenvoudiger en goedkoper op te lossen dan deze respondent denkt.

Naast kosten voor scholing van barvrijwilligers zijn er aan het exploiteren van een sportkantine waar alcohol wordt geschonken nog meer kosten verbonden. De voorzitter van een atletiekvereniging beklagt zich erover dat de horecaverunning erg duur is. Het precieze bedrag weet hij niet, maar het loopt in de honderden euro's. 'Ten opzichte van de bescheiden omzet is dat een enorm bedrag', aldus deze respondent. Bij navraag blijkt de horecaverunning in zijn gemeente ruim 700 euro te kosten.

Warenwet

De eisen die de warenwet aan de inrichting van sportkantines stelt, leiden voor een aantal respondenten tot problemen. Eisen over opslag en bereiding van etenswaren, veiligheidsvoorschriften met betrekking tot gebruikte apparatuur en brandveiligheidseisen brengen kosten met zich mee die niet door alle clubs kunnen worden gedragen.

In de praktijk blijkt men op grofweg drie verschillende manieren met de belemmeringen van de warenwet om te gaan. Zo zegt de bestuurder van een grote hockeyclub zijn keuken en bar als een professionele horecaonderneming te beschouwen. De consequentie van die benadering is dat bij de nieuwbouw van het clubhuis de inrichting van de keuken zeer zorgvuldig heeft plaatsgevonden. Vanwege de omvang van de club zijn de hoge kosten op te brengen.

De tweede en grootste categorie wordt gevormd door verenigingen die redelijk tot goed op de hoogte zijn van de eisen, maar waarvoor het naar eigen zeggen – vanwege tijd en geld – ondoenlijk is om aan alle eisen te voldoen. Binnen het bereikbare opereert men zo verantwoord mogelijk, de in eigen ogen belangrijkste dingen worden geregeld en men vertrouwt op de sterke sociale controle die binnen de vereniging bestaat. De bestuurder van een duikvereniging zegt hierover: 'Onze keuken voldoet vast niet aan alle regels, maar we voelen ons zeer zeker verantwoordelijk en we proberen zo goed mogelijk te werk te gaan'. Uit het verhaal van een korfbalbestuurder blijkt dat verenigingsleden soms expliciet op mogelijke gevaren moeten worden gewezen: 'Toen ik ongeveer tien jaar geleden bij de club kwam, heb ik uit eigen beweging de hygiëne aangekaart. Dan zag ik bijvoorbeeld een doos kroketten naast de frituur staan waar steeds een paar werden uitgehaald. Aan het eind van de dag werd die doos gewoon weer in de vriezer gezet. Dat vond ik echt niet kunnen. Want je

wilt niet dat je clubgenoten een voedselvergiftiging oplopen.’ Veel van de eisen omtrent de hygiëne waren al wel doorgevoerd, maar een aantal zaken - zoals het systematisch controleren van de koeltemperatuur van de vriezer – werd nog over het hoofd gezien. De respondent ziet de wet- en regelgeving op dit punt vooral als een aanvulling op de eisen die de club aan zichzelf stelt.

Dat de eigen interpretatie van de wet- en regelgeving tot problemen met de handhavende instanties kan leiden, wordt door de verenigingen die voor deze benadering kiezen als een aanvaardbaar risico gezien.

Een kleine derde categorie bestaat uit verenigingen die constateren dat ze niet in staat zijn de kantine volgens de regels te beheren, en ervoor kiezen niet in de schemerzone te opereren. Een aantal verpacht om die reden de kantine, terwijl één van de verenigingen besloten heeft het assortiment van de kantine aanzienlijk te versoberen: ‘Een jaar of twee geleden hebben we de kantine opnieuw ingericht. Met het oog op de wetgeving hebben we besloten het eenvoudig te houden: we schenken alleen koffie, thee en fris, en op wedstrijddagen serveren we soep – dat is het nu wel zo’n beetje.’

Gebruiksvergunning

Omdat de gebruiksvergunning niet alleen op de kantine betrekking heeft, wordt hierop in paragraaf 3.2.2 nader op ingegaan.

Overige wetgeving met betrekking tot de kantine:

Eén respondent geeft aan maatregelen te hebben getroffen met betrekking tot wetgeving over auteursrechten. Om claims van de Buma/Stemra te voorkomen heeft deze vereniging, die zijn kantine heeft verpacht aan een professionele horeca-ondernemer, in het huurcontract en in de statuten laten opnemen dat er geen muziek wordt gedraaid.

Opvallend is dat geen van de respondenten de tabakswetgeving als aandachtspunt noemt.

3.2.2 Accommodatie

Naast wet- en regelgeving betreffende de kantine, gaat de aandacht van sportbestuurders relatief vaak uit naar wetten en regels aangaande de accommodatie als geheel. Daarbij gaat het vooral om de gebruiksvergunning en legionellabestrijding.

Gebruiksvergunning

Voor de meeste gesproken bestuurders vormt de gebruiksvergunning een aandachtspunt. Onze indruk is echter dat de regelgeving rond de vergunning niet vaak tot problemen leidt. Verenigingen die eigenaar van de accommodatie zijn, richten deze – in sommige gevallen in samenwerking met de brandweer - in aan de hand van de regels. In de praktijk betekent dat dat er soms extra blusmateriaal moet worden geïnstalleerd en dat er extra nooduitgangen moeten worden gecreeerd.

Verenigingen die de accommodatie huren – landelijk gezien bij ongeveer 70 procent van alle verenigingen het geval - zijn niet verantwoordelijk voor de vergunning. Zij spreken de eigenaar van de accommodatie erop aan indien er tekortkomingen zijn die de gebruiksverunning in gevaar kunnen brengen. Omdat de eigenaar in veel gevallen de gemeente is, kan zich hier een belangenconflict voordoen. De gemeente is immers ook de instantie die de vergunning moet handhaven. Streng handhaven van de vergunning kan de gemeente op kosten jagen, wat soms tot merkwaardige situaties kan leiden. Zo huurt een atletiekvereniging al tientallen jaren van de gemeente een kantine- en kleedkamergebouw dat volgens de bestuurders niet aan de regels voor de gebruiksvergunning voldoet. De gemeente heeft een gebruiksvergunning afgegeven, maar komt nooit controleren. Inmiddels wil de gemeente van het pand af, en de club krijgt het geheel voor één euro aangeboden. De voorzitter is al maanden in onderhandeling met de gemeente over de staat waarin het pand wordt opgeleverd, omdat hij verwacht dat de gemeente daags na de eigendomsoverdracht het gebouw zal komen sluiten.

Legionella

Legionellabestrijding is een onderwerp met een hoge attentiewaarde. Alle bestuurders zijn zich bewust van de gevaren, en geen van hen zegt op dat gebied risico's te willen lopen. Installaties worden geregeld gecontroleerd en indien nodig aangepast. Grote clubs die zelf eigenaar zijn, zeggen geen concessies te doen. Een bestuurslid van een hockeyclub die recent een nieuw clubhuis heeft laten bouwen: 'We moesten natuurlijk ook een nieuwe warmwaterinstallatie aanleggen, en daarbij is koste nog moeite gespaard om het risico op legionellabesmetting uit te sluiten.' Voor clubs die niet in staat zijn de kosten van beveiliging te dragen, is de uiterste consequentie dat douchegelegenheden (tijdelijk) worden gesloten. 'We hadden nog een klein kleedlokaal bij een van de velden staan, maar dat hebben we gesloten,' verhaalt een handbalbestuurder. 'Het was niet meer goed schoon te houden, en we vertrouwden de warmwatervoorziening niet meer.'

Clubs die het gebouw huren, houden over het algemeen in de gaten of de eigenaar van het pand voor voldoende controle zorgt. Gebeurt dit niet, dan spreekt men de eigenaar hierop aan.

Speeltoestellen

In twee gevallen zijn bestuurders met het speeltoestellenbesluit in aanraking gekomen. Een tennisvereniging die eigenaar is van het park heeft zelf een speelplaats op het terrein aangelegd. Uit kostenoverwegingen heeft men ervoor gekozen de speelplaats niet conform het speeltoestellenbesluit in te richten. Omdat het een speelplaats op eigen terrein is en er bovendien een bordje bij is geplaatst dat de gebruikers erop attendeert dat gebruik van de speelplaats voor eigen risico is, is dit niet nodig. Een ander geval betrof een springkussen dat

door een handbalvereniging was gehuurd voor een evenement. Er bestond enige tijd onzekerheid over de vraag of hiervoor nu wel of geen vergunning nodig was.

Bestemmingsplan, bouwvergunning

Twee van de door ons geraadpleegde bestuurders hebben het afgelopen jaar veel tijd besteed aan wet- en regelgeving die samenhangt met bouwen of verbouwen. Het ene geval betreft een hockeyvereniging die een nieuw clubhuis heeft laten bouwen, het andere een atletiekvereniging die een nieuwe baan heeft laten aanleggen. In beide gevallen geven de bestuurders aan veel tijd kwijt te zijn geweest aan de met het bouwproces samenhangende wet- en regelgeving. Opvallend is dat het nieuw te bouwen clubhuis niet bleek te voldoen aan de eisen die het NOC*NSF stelt aan sportaccomodaties met betrekking tot rolstoeltoegankelijkheid.

Een andere atletiekvereniging is met de gemeente in een strijd verwickeld geraakt over de grenzen van het terrein. Aangenomen werd altijd dat een groenstrook die buiten de baan ligt en die als Trainingsveld bij de club in gebruik is, bij het clubterrein hoort. De gemeente denkt daar anders over, en heeft de strook in ontwikkeling genomen om er een wijkvoorziening te realiseren.

Milieuwet

Geen van de door ons geraadpleegde bestuurders meldt met de milieuwet van doen te hebben gehad. Bij een korfbalvereniging is enige tijd discussie geweest over de vraag of men verplicht was het afval te scheiden. Omdat het in de praktijk om kleine hoeveelheden afval gaat, is besloten dit niet te doen.

Een tennisclub kreeg een aantal jaren geleden te maken met klachten van omwonenden over de verlichting van de baan. Het probleem is zonder referentie aan de milieuwetgeving opgelost. Met de omwonenden is de afspraak gemaakt dat de baanverlichting om 22:30 uit gaat. Saillant detail is dat de woningen van de klagers van recenter datum zijn dan de tennisbaan zelf; tot circa vijf jaar geleden lag de baan buiten de bebouwde kom.

3.2.3 Werkgeverschap

Behalve dat wet- en regelgeving tot problemen en tijdsdruk kan leiden, kan het voor sportverenigingen ook de aanleiding vormen om bepaalde dingen niet te doen. Vooral de wet- en regelgeving rond het werkgeverschap lijkt dat effect te hebben. Uit cijfers van het CBS blijkt dat ongeveer 17 procent van de Nederlandse sportverenigingen personeel in loondienst heeft. De meeste betaalde krachten zijn te vinden op voetbalvelden, tennisbanen en in de individuele zaalsporten. De door ons gesproken bestuurders blijken bij voorkeur geen mensen in loondienst te hebben. De directe kosten spelen hierbij een niet onbelangrijke rol, maar het blijken vooral de met het werkgeverschap samenhangende verplichtingen en

administratieve lasten te zijn die tot deze opstelling leiden. Trainers werken vaak op basis van vrijwilligheid. De twee atletiekverenigingen die we hebben gesproken, hebben naast de trainers die op basis van vrijwilligheid hun diensten aanbieden, trainers ingehuurd via een provinciale sportraad. Voordat de belastingwetgeving met betrekking tot freelancers is veranderd, konden deze verenigingen hun trainers een uurtarief betalen; nu is dat niet meer mogelijk. Als oplossing heeft men de ‘eigen’ trainers ondergebracht bij een provinciale sportraad, waarvan ze nu op uurbasis inhuren.

Een tennisvereniging heeft ervoor gekozen zoveel mogelijk verantwoordelijkheden af te wentelen op derden. De kantine is verpacht, en het onderhoud aan het park is uitbesteed aan een bedrijf. Een andere tennisvereniging bindt trainers aan de club door hen de baan gratis ter beschikking te stellen. De leerlingen rekenen zonder tussenkomst van de club met de trainer af.

3.3 Overige wetgeving

Naast de in de vorige paragraaf besproken zaken, wordt andere wet- en regelgeving incidenteel genoemd.

Subsidie

Subsidieregelingen zijn voor sommige clubs belangrijk om bepaalde doelstellingen te verwezenlijken. Zo klopt een kleine handbalvereniging die zich tot doel heeft gesteld topsport te gaan bedrijven voor financiële ondersteuning aan bij de gemeente. De gemeente is van mening dat de gevraagde subsidie wel kan worden verstrekt, maar dat dan ook de andere plaatselijke handbalverenigingen bij de operatie betrokken dienen te worden. Er wordt ruim een jaar overlegd tussen de gemeente en de verenigingen, maar men slaagt er niet in tot een vruchtbare samenwerking te komen. De andere clubs trekken zich terug, en even lijkt het erop dat het hele plan van tafel verdwijnt. Uiteindelijk verstrekt de gemeente de subsidie voor een periode van 3 jaar exclusief aan de club van onze respondent, met als verplichting jaarlijks een (zeer uitgebreid) financieel en strategisch beleidsplan in te dienen om recht op de subsidie te behouden.

Extra inkomsten: reclame en sponsoring

In een paar gevallen hebben de respondenten te maken gekregen met regelgeving rond reclame en sponsoring. Zo mag een handbalvereniging de reclameborden van de verschillende sponsors niet permanent op het sportpark installeren. Het gevolg is dat de borden per wedstrijd worden geplaatst en verwijderd, waarvoor een beroep moet worden gedaan op vrijwilligers van de club. Bij een hockeyvereniging ontstaat commotie rond een fles sterke drank die als sponsormateriaal op een prominente plaats in de kantine staat. Bij

controle door de politie wordt de fles weggehaald omdat het niet is toegestaan in sportkantine sterke drank aan te bieden. De club vervangt de in beslag genomen fles door een leeggegoten exemplaar, waarmee het probleem is opgelost.

Gassen onder druk

Invoering van nieuwe wetgeving rond de opslag en het vervoer van gassen onder druk maakt het voor sportduikers onmogelijk om meer dan één fles tegelijk te vervoeren. Carpoolen naar een duiklocatie zou daarmee niet langer mogelijk zijn. De duikbond is in overleg over oplossing.

Regels van sportbonden

In sommige gevallen zijn het niet de overheidsregels die als belemmerend worden ervaren, maar de regels van de sportbonden. Zo heeft de door ons gesproken aikidoleraar er zeer bewust voor gekozen zich niet bij de Judobond aan te sluiten. ‘Als ik dat zou doen, kan ik meteen wel stoppen. Sommige bondsregels grenzen aan het belachelijke.’

Zoals eerder vermeld stuitte een van de respondenten op NOC*NSF-regelgeving omtrent rolstoeltoegankelijkheid.

3.4 Handhaving

Een hockeyvereniging in Zuid-Holland krijgt bij herhaling onaangekondigd bezoek van de politie, die de kantine aan een inspectie onderwerpt. Wanneer men op een fles port stuit, wordt deze in beslag genomen en de kantine gesloten. Volgens de politie is het gezien de drank- en horecawet niet toegestaan om port te schenken, omdat dit in hun visie sterke drank is. De club is van mening dat port een wijn is, en wijn is wel toegestaan volgens de drank- en horecawet. Uiteindelijk is de zaak voorgekomen en ambtelijk afgedaan. Hierbij is de hockeyclub in het gelijk gesteld.

Naast de onenigheid over de uitleg van de wet was de door ons gesproken voorzitter vooral boos over de manier waarop de agenten optraden. ‘Het leek wel een inval,’ aldus de respondent. ‘Nota bene tijdens een jeugdtoernooi kwamen ze binnen en hebben ze alle flessen drank meegenomen. Volgens mij mag dat niet eens. Ook hebben ze de kinderen en ouders weggestuurd.’ De respondent is hierop naar het bureau gegaan. ‘We hadden genoeg van die invallen en dreigende agenten. Ik vond dat er maar eens proces-verbaal moest worden opgemaakt, dus ik ben naar de politie gegaan. Ze hebben me verhoord en geverbaliseerd.’

Uit het bovenstaande voorbeeld blijkt dat de handhaving van wet- en regelgeving soms zeer voortvarend ter hand wordt genomen. Toch lijkt het voorval gezien de ervaringen van de

overige respondenten eerder uitzondering dan regel te zijn. Hoewel de meeste respondenten veronderstellen dat sinds de vuurwerkramp in Enschede en de nieuwjaarsbrand in Volendam de handhaving strikter is geworden, merken ze daar in de praktijk nog weinig van. Wel verwacht men dat er in de toekomst steeds strikter zal worden gehandhaafd.

Zoals gezegd zijn de overige ervaringen met handhavers minder negatief van aard dan in het eerste voorbeeld. Een atletiekbestuurder meldt een keer bezoek gehad te hebben van een controleur van de keuringsdienst van waren. De controleur kwam onaangekondigd, maakte zich meteen bekend en handelde buitengewoon correct. De hockeyclub die een nieuw clubhuis heeft laten bouwen, heeft voorafgaand en tijdens de bouw geregeld contact gezocht met handhavende instanties, en trof daar over het algemeen 'behulpzame en redelijke mensen'. Verder hebben verenigingen geregeld controleurs over de vloer die het waterleidingnet op aanwezigheid van de legionellabacterie controleren.

De respondent uit het eerste voorbeeld van deze paragraaf zegt goede ervaringen met de brandweer te hebben, die zich coöperatief opstelde en de club op tekortkomingen wees. 'Het hangt erg af van welke persoon er op dat moment met de handhaving van de regels bezig is,' zo zegt zij. 'In de praktijk is er sprake van twee typen handhavers: de rekkelijken en de preciezen.'

De meeste respondenten zien de handhavers niet per definitie als een bedreiging. Behalve een 'noodzakelijk kwaad' worden ze ook gezien als een belangrijke bron van informatie en bieden ze verenigingen soms ondersteuning bij hun inspanningen om aan de regels te voldoen. Soms wordt handhaving ook node gemist. Zo beklaagt een duikvereniging zich erover dat de regelgeving rond zwembadhygiëne onvoldoende wordt gehandhaafd. De club is op de trainingsdag de laatste gebruiker van het gemeentelijk zwembad voordat dat wordt schoongemaakt. Het water is altijd dermate vervuild dat men zich zorgen maakt om de gezondheid.

3.5 Informatie

Informatie over wet- en regelgeving wordt door veel bestuurders bijeengesprokkeld uit verschillende bronnen. De belangrijkste informatiebron is voor de meeste bestuurders de sportbond waar de betreffende vereniging onder ressorteert. Ook het NOC*NSF wordt geregeld genoemd als informatiebron, net als de gemeente, de rijksoverheid, de handhavers en vakspecialisten zoals juristen en installateurs. Bovendien bevinden zich onder de leden van de verenigingen vaak leden die het bestuur kunnen ondersteunen in specifieke situaties. Vanwege het fragmentarische informatieaanbod valt het de bestuurders niet altijd mee om op de hoogte te zijn en vooral te blijven van relevante ontwikkelingen op het gebied van wet- en

regelgeving. De voorzitter van een van de tennisverenigingen vindt dat de informatievoorziening van de bond aan de bestuurders daarom sterk moet verbeteren. Nu is het zo dat hij zelf op zoek gaat naar relevante informatie over wet- en regelgeving. De sportbonden zouden zich in zijn visie pro-actiever moeten opstellen; zo zouden relevante wijzigingen duidelijk moeten worden gecommuniceerd, en moeten de belangrijkste zaken met enige regelmaat aan bod komen omdat verenigingsbesturen geregeld van samenstelling veranderen, waardoor er steeds nieuwe bestuursleden aantreden die behoefte hebben aan informatie over de belangrijkste zaken op het gebied van wet- en regelgeving. Verder zou hij graag zien dat de handhavers een belangrijkere rol in de kennisverspreiding zouden krijgen. De bestuurder van een atletiekvereniging zegt zijn informatie van verschillende kanten aangereikt te krijgen. Hij beseft zich dat het zo niet lukt om een volledig overzicht te verwerven, maar gaat ervan uit dat hij op deze manier wel van de meest noodzakelijke zaken op de hoogte blijft. Een allesomvattende vorm van informatieverschaffing zou door hem evenwel met gejuich worden ontvangen.

De bestuurder van een volleybalvereniging beklaagt zich over de onduidelijkheid waarmee berichtgeving rond wet- en regelgeving nogal eens gepaard gaat. Als gevolg daarvan zegt hij terughoudend te zijn bij het uitvoeren van regelgeving. ‘We zullen nooit voorop lopen als vereniging. Vaak worden er eerst regels bedacht en vervolgens weer ingetrokken. Neem bijvoorbeeld het rookverbod in kantes – dat is nu weer uitgesteld!’

3.6 Sportverenigingen en regeldruk

Over het algemeen weinig problemen...

Opvallend is dat veel van de gesproken bestuurders per saldo geen problemen hebben met de meeste wet- en regelgeving. De bestuurders vinden dat er wel veel wet- en regelgeving is waarmee rekening moet worden gehouden, en dat men soms door de bomen het bos niet meer ziet. Over het algemeen zegt men echter niet meer dan 20 procent van de bestuurstijd kwijt te zijn aan wet- en regelgeving. Alleen bestuurders die te maken krijgen met ingrijpende zaken zoals nieuwbouw zijn gedurende een bepaalde periode een aanzienlijk groter deel van hun tijd kwijt aan wet- en regelgeving.

Over het algemeen ziet men geen aanleiding om als sportvereniging een uitzonderingspositie te verlangen. Vooral de regels die met veiligheid te maken hebben, vindt men belangrijk en zelfs onmisbaar. Een aantal respondenten geeft expliciet aan dat ze dergelijke zaken ook zouden regelen als er geen wetgeving zouden bestaan.

Voor sommigen bieden de regels een kader waarbinnen het bestuur kan opereren. ‘In het verleden hadden we vaak eindeloze discussies over hoeveel mensen er bij een feest in het clubhuis mochten zijn. Nu trek ik de gebruiksvergunning uit de la en is het einde discussie,’ zo stelt een hockeybestuurder. Een andere respondent: ‘Veel gebeurde al uit eigen initiatief;

de regels zetten de puntjes op de i. Het bespaart vaak ook tijd: als je bijvoorbeeld de keuken goed schoonhoudt is dat makkelijker dan de boel na lange tijd niets te hebben gedaan weer schoon te maken.'

Ook de voorzitter van een atletiekvereniging zegt de meeste wetgeving 'beslist noodzakelijk' te vinden, al is de club er nog niet in geslaagd alles op orde te brengen. 'Er moet niet aan de regelgeving worden getornd, maar het probleem is dat we (nog) niet in staat zijn om aan alles te voldoen. Ons streven is om aan alle voorschriften te voldoen, maar het is vaak een kwestie van tijd en prioriteit – we zijn natuurlijk in de eerste plaats bezig met de sport.'

...met uitzondering van de horecawetgeving

Een deel van de respondenten benadrukt dat men de regelgeving met betrekking tot de kantine te streng vindt. Een volleybalbestuurder vindt dat commerciële horecaondernemingen anders moeten worden behandeld dan sportkantines. 'Het grote verschil is dat in de sportkantine de barmedewerkers en de klanten elkaar kennen,' zo stelt hij. 'De barmedewerker zal daardoor meer zijn best doen om hygiënisch te werken en de klant zal er eerder wat van zeggen als zijn bitterbal niet helemaal heet is. Er is een goede sociale controle. In een gewoon café is dat anders, anoniemer.' Het eerder behandelde probleem van roulerende barmedewerkers waardoor er voortdurend leden moeten worden opgeleid en de hoge kosten die verbonden zijn aan het op orde brengen van de keuken, leidt voor sommige bestuurders tot de conclusie dat er voor sportverenigingen een aparte regeling zou moeten zijn. Twee respondenten stellen voor de omzet van de kantine leidend te laten zijn bij de regelgeving of de handhaving. Voor kantines met een kleine omzet zou in hun visie minder strenge wet- en regelgeving moeten bestaan. Anderen wijzen erop dat er grote cultuurverschillen bestaan tussen verschillende sporten voor wat de positie van de kantine betreft. Zo neemt volgens hen de kantine voor een voetbalvereniging een veel prominentere plaats in dan voor een atletiekvereniging. In de wet- en regelgeving zou daar rekening mee gehouden moeten worden.

Sub-optimale oplossingen

De veelheid aan wet- en regelgeving leidt ertoe dat sportbestuurders vaak pragmatisch te werk gaan. De keuze om zoveel mogelijk af te zien van het werkgeverschap is al aan de orde gekomen, evenals de optie om de kantine te verpachten zodat men zich niet hoeft te bekommeren over de bijbehorende wet- en regelgeving. Dat deze benadering soms onvoordelig kan uitpakken, wordt door de bestuurders op de koop toe genomen. De atletiekbestuurders die hun trainers inhuren via een sportraad beseffen dat er wellicht goedkopere mogelijkheden bestaan om trainers in te huren, maar kiezen voor de constructie vanwege de praktische voordelen. Het bestuur van de tennisclub die haar clubhuis verpacht, weet dat zo een belangrijke inkomstenstroom blijft liggen, maar vindt het feit dat ze zo de hele wet- en regelgeving rond de kantine terzijde kunnen schuiven zwaarder tellen.

Calculerend gedrag

De veelheid aan wet- en regelgeving leidt in sommige gevallen tot calculerend gedrag. Zo beslist het bestuur van een tennisvereniging per geval of men zich wel of niet aan een regel gaat houden, of er alternatieven te verzinnen zijn en wat de consequenties zijn als de regels niet worden gevolgd. Enkele respondenten zeggen de ‘pakkans’ bij overtreding van de horecawetgeving zo gering te achten dat men opereren in de schemerzone van het toelaatbare een financieel aanvaardbaar risico vindt.

Gevolgen voor werving vrijwilligers

Desgevraagd zeggen de respondenten niet de ervaring te hebben dat vrijwilligers zich laten afschrikken door wet- en regelgeving. De veelheid aan wet- en regelgeving heeft volgens hen dus geen gevolgen voor de werving van vrijwilligers.

Handhaving

Een aantal respondenten maakt zich zorgen om de verwachte strengere handhaving. Ze verwachten van handhavers dat ze zich coöperatief opstellen en begrip tonen voor het feit dat een sportvereniging geen onderneming is maar een ‘door amateurs in hun vrije tijd gerund hobbyclubje’ is. Maatregelen als het sluiten van kantines vindt men buitenproportioneel.

Verschillende clubs, verschillende visies/situaties

Uit onze onderzoek blijkt dat er op een aantal punten relevante verschillen bestaan tussen clubs. Samenvattend:

- Sportverenigingen die geen eigen accommodatie bezitten of huren, komen nauwelijks in aanraking met horecawetgeving en overige wetgeving betreffende de accommodatie.
- Voor grote verenigingen is het over het algemeen makkelijker om zich aan wet- en regelgeving te houden. Niet alleen werken grotere verenigingen met grotere budgetten, maar bovendien hebben ze vaker relevante expertise in huis. Voor kleinere clubs is het vooral vaak financieel onhaalbaar om aan alle horecaregels te voldoen.
- De grote clubs onder de respondenten beschouwen zichzelf tot zeker hoogte als professionele dienstverleners, vinden het belangrijk om aan bepaalde kwaliteitseisen te voldoen en hechten er vaker waarde aan om afspraken en verantwoordelijkheden formeel vast te leggen. Wet- en regelgeving is daarbij eerder richtinggevend dan beperkend. De kleine clubs zien zichzelf als informele organisaties van mensen die elkaar goed kennen en beschouwen sociale controle als een afdoende methode om afspraken te handhaven en de leden op hun verantwoordelijken te wijzen. Wet- en regelgeving wordt daarbij vaker als overbodig en soms zelfs storend ervaren.

- Er bestaan grote cultuurverschillen tussen de verschillende sporten. Zo heeft de atletiek geen sterke kantinecultuur, terwijl in de voetbalwereld wel naar de kantine wordt verwezen als ‘de 3^e helft’.

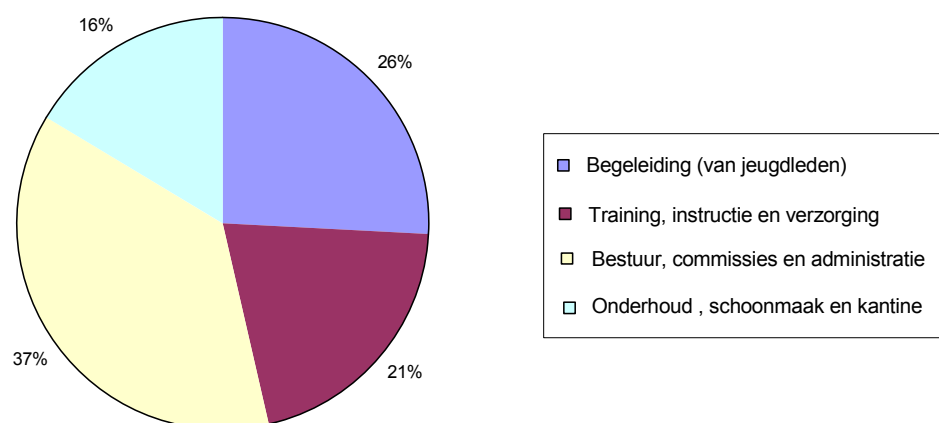
4 TIJD IS GELD

In het voorgaande hoofdstuk is een indruk gegeven van de manier waarop bestuurders van sportverenigingen omgaan met de veelheid van wetten en regels waar zij mee te maken hebben. De overgrote meerderheid van die bestuurders bestaat uit vrijwilligers, die het werk om niet uitvoeren. In dit hoofdstuk gaan we in op de hypothetische situatie waarin dit werk wel betaald zou (moeten) worden.

Ondanks de moeite die sportverenigingen hebben om sporters en vrijwilligers aan zich te binden, steunt nog steeds 86 procent van de verenigingen voor een groot deel op het werk van vrijwilligers¹. Het gaat in totaal om bijna 540.000 vrijwilligers, die gezamenlijk wekelijks zo'n 2.112.000 uren besteden aan werk voor sportverenigingen. Omgerekend zijn dit meer dan 50.000 voltijdbanen (fte).

Van de tijd die vrijwilligers steken in het werk voor hun sportvereniging, wordt volgens cijfers van het CBS 37% besteed aan bestuur, commissies en administratie. Aan schoonmaak- en onderhoudswerkzaamheden wordt 16 procent van de tijd besteed.

Tijdsbesteding vrijwilligers naar activiteit:

Juist in die bestuurs-, commissie-, administratieve en schoonmaakwerkzaamheden wordt tijd besteed aan uitvoering en/of naleving van wet- en regelgeving. In onderstaand schema staat een aantal voorbeelden van activiteiten die in het kader van uitvoering van wet- en regelgeving door vrijwilligers kunnen worden gerekend:

¹ SCP, Rapportage Sport, Den Haag 2003/CBS Statline 2003.

Bestuur	<ul style="list-style-type: none"> - Informatie over ontwikkelingen van wet- en regelgeving vergaren - informatie over ontwikkelingen van wet- en regelgeving overbrengen aan betrokkenen - besluitvorming rond wet- en regelgeving
Commissies	- uitvoering en controle van drank- en horecawet door bar- of feestcommissies
Administratie	Administratie van in- en verkoop kantine, merchandising, beloning vrijwilligers e.d..
Schoonmaak	Uitvoering en controle van drank- en horecawet en warenwet

De versnippering van activiteiten (veel verschillende vrijwilligers dragen met veel kleine handelingen bij aan de naleving van wet- en regelgeving) maakt kwantificering van het tijdsbeslag van activiteiten ten behoeve van naleving van wet- en regelgeving door vrijwilligers bij sportverenigingen moeilijk. Uit de gesprekken die wij voerden met sportbestuurders, maken op dat rond de 10% van de tijd in dit verband een voorzichtige schatting is.

Uitgaande van een gemiddeld bruto loon in de dienstverlenende sector² van € 24.500,-, kunnen we, wanneer we het bedrag van de bestede tijd uit willen drukken in geld, uitgaan van rond 70 miljoen euro per jaar (zie kader 1) voor de uitvoering van wet- en regelgeving in het vrijwilligerswerk. Bij een iets minder voorzichtige raming, waarbij we uitgaan van een besteding van 25 procent van de vrijwilligerstijd aan uitvoering van wet- en regelgeving, ligt dit bedrag rond 170 miljoen euro per jaar.

Kader 1: raming “kosten” naleving wet- en regelgeving door vrijwilligers

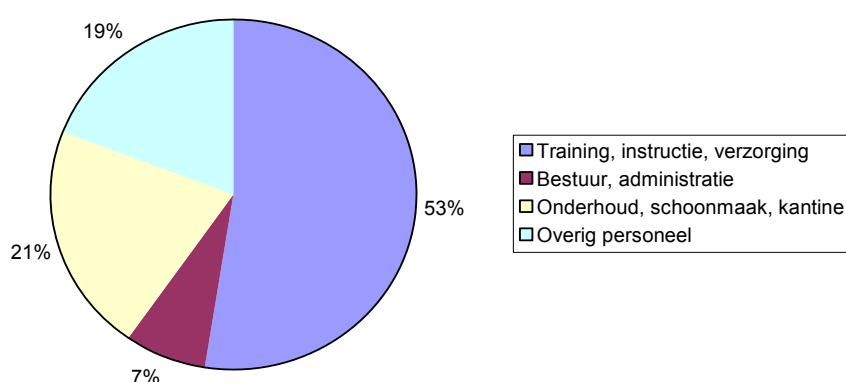
Arbeidsvolume van vrijwilligers werkzaam bij sportverenigingen:	52.750 fte*
Percentage tijd besteed aan bestuur, commissies en administratie:	37%**
Percentage tijd besteed aan onderhoud aan schoonmaak:	16%**
Arbeidsvolume van vrijwilligers besteed aan bestuur, commissies administratie, onderhoud en schoonmaak:	27.957,5 fte
Schatting arbeidsvolume besteed aan wet- en regelgeving laag (10%):	2.795,75 fte
Schatting arbeidsvolume besteed aan wet- en regelgeving hoog (25%):	6.989,38 fte
Schatting kosten laag o.b.v. modaal bruto inkomen dienstverlening:	€ 68.495.875,-
Schatting kosten hoog o.b.v. modaal bruto inkomen dienstverlening:	€ 171.239.810,-
* aantal bestede arbeidsuren (bron: CBS, 2000) omgerekend naar fte	
** Bron: CBS 2000	

Mede als gevolg van de toenemende professionalisering laat een deel van de sportverenigingen het werk van vrijwilligers door betaalde krachten ondersteunen of worden

² Bron: CBS, Statistisch Zakboek 2003.

vrijwilligers vervangen door professionals. Volgens het CBS zijn bijna 5.000 voltijdbanen ingevuld door mensen in loondienst bij sportverenigingen. De activiteiten waarbij uitvoering van wet- en regelgeving een belangrijke plaats inneemt, beslaan 28 procent van de tijd; zeven procent is werkzaam in een bestuurs- of administratieve functie en 21 procent in het onderhoud, schoonmaak of de kantine.

Tijdsbesteding professionals naar activiteit:

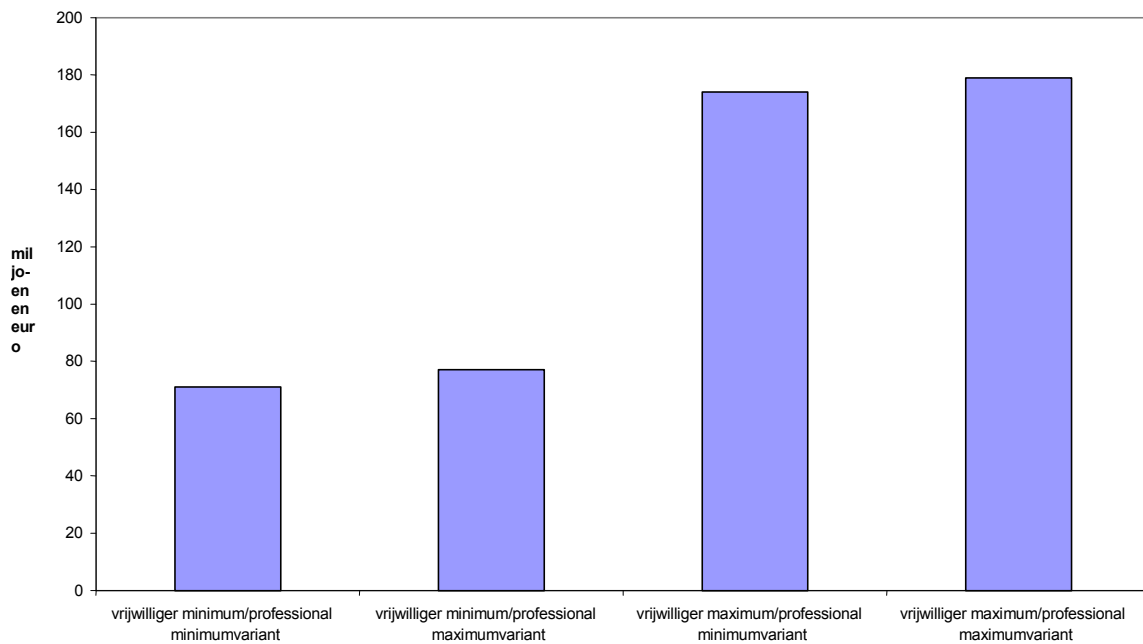
Bij een voorzichtige raming van tien procent van de tijd die in deze functies aan het uitvoeren van wet- en regelgeving wordt besteed, zijn de jaarlijkse kosten hiervan jaarlijks bijna 3,5 miljoen euro (zie onderstaand kader). Een minder voorzichtige schatting van 25 procent wijst op een kostenpost van 8,5 miljoen euro.

Kader 2: raming kosten naleving wet- en regelgeving door personeel in loondienst

Arbeidsvolume van personeel in loondienst van sportverenigingen:	4.960 fte*
Personeel met bestuurlijke of administratieve functie:	7%*
Personeel met functie in onderhoud, kantine of schoonmaak:	21%*
Arbeidsvolume van personeel in loondienst met bestuurs-, administratieve, onderhouds-, kantine of schoonmaakfunctie:	1.388,8 fte
Schatting arbeidsvolume besteed aan wet- en regelgeving laag (10%):	138,88 fte
Schatting arbeidsvolume besteed aan wet- en regelgeving hoog (25%):	347,2 fte
Schatting kosten laag o.b.v. modaal bruto inkomen dienstverlening:	€ 3.402560,-
Schatting kosten hoog o.b.v. modaal bruto inkomen dienstverlening:	€ 8.506400,-
* Bron: CBS 2000	

Als zowel de inspanningen van vrijwilligers als die van betaalde krachten financieel wordt gekwantificeerd, zal de naleving van wet- en regelgeving bij de meest voorzichtige raming jaarlijks meer dan 70 miljoen euro beslaan. Bij een minder voorzichtige raming ligt dit bedrag rond 180 miljoen euro (zie onderstaand figuur).

Schatting arbeidskosten wet- en regelgeving in sport in mln. euro

Op deze cijfers valt veel af te dingen. Zo is het de vraag of professionals het werk niet veel sneller zouden invullen en is vooralsnog niemand die de genoemde bedragen wil betalen. Ze moeten derhalve vooral gezien worden als een indicatie van de grote waarde van vrijwilligers voor de sport in het algemeen en voor het naleven van wet- en regelgeving in de sportwereld in het bijzonder. De cijfers maken duidelijk dat zonder de inzet van honderdduizenden vrijwilligers een veelzijdig en toegankelijk sportbestel nauwelijks is te financieren. Bij een volledige professionalisering van de breedtesport, zal de sporter met een verrekening van de kosten in de contributie zich verder van de georganiseerde sport afkeren en zal de overheid, wil het de georganiseerde sport stimuleren, een grotere financiële bijdrage moeten leveren.